

Na ratunek książkom!

**Projekt ustawy o jednolitej cenie
książki**

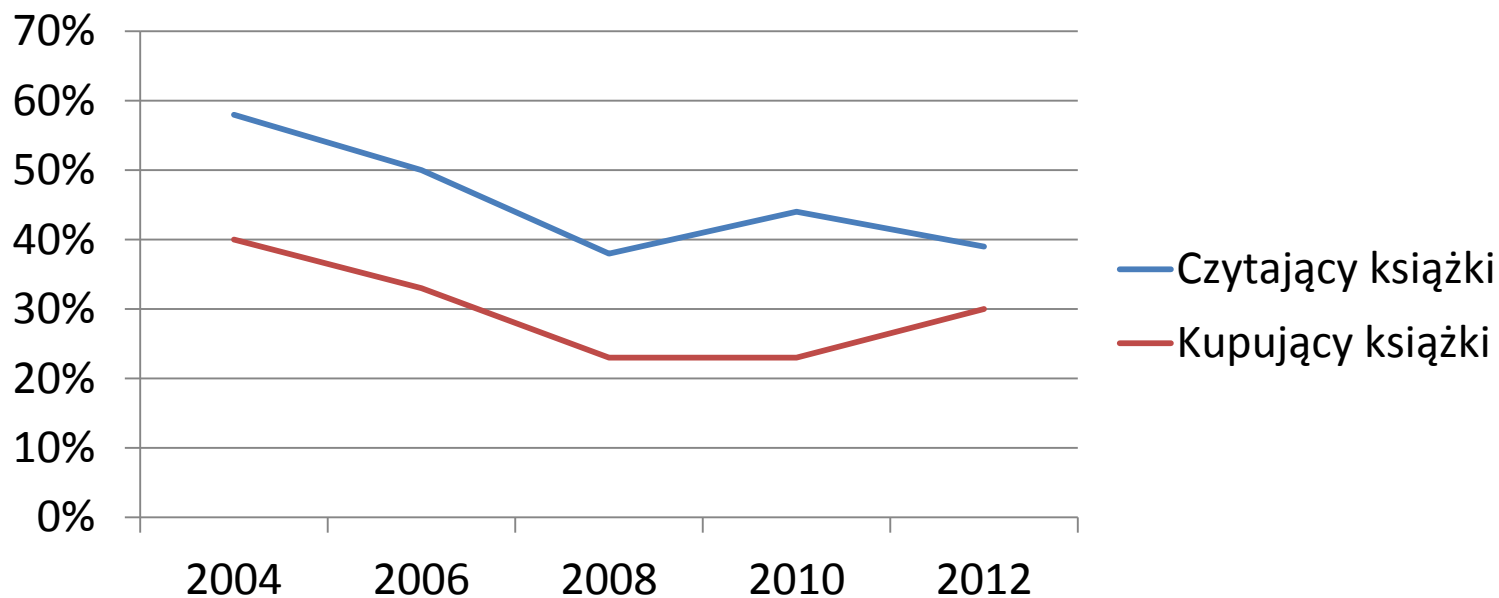
Polska Izba Książki

Warszawa, 20 luty 2014r.

Książka – towar czy dobro kultury?

- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 13 lutego 1981 r. w sprawie ustalania cen książek (Dz. Urz. WE C 50 z 9.03.1981 r., s. 103) wskazuje, że do produkcji książek i handlu nimi nie można stosować wyłącznie kryteriów ekonomicznych, ponieważ wynika to ze szczególnego charakteru książek jako produktów, które bezpośrednio wpływają na zainteresowania obywateli w dziedzinach kultury, edukacji oraz informacji.
- Podkreślono jednocześnie, że kulturowa tożsamość Europy (w jej różnorodności) może być poważnie zagrożona, jeżeli wszystkie książki, szczególnie te związane z mniejszościami kulturowymi i etnicznymi, zostaną pozostawione jako przedmiot sił wolnorynkowych.

Czytelnictwo w Polsce

	2004	2006	2008	2010	2012
Czytający książki	58 proc.	50 proc.	38 proc.	44 proc.	39 proc.
Kupujący książki	40 proc.	33 proc.	23 proc.	23 proc.	30 proc.

(źródło - Biblioteka Narodowa, 2013)

Polacy o książkach

- Za zajęcie najbardziej warte poświęcenia czasu Polacy uznali czytanie książek – 74%., a także czytanie gazet lub czasopism – 65%
- Najczęstszą formą spędzania czasu wolnego było oglądanie telewizji - 73%. Czytanie książek wskazało 41%, czytanie gazet i tygodników 40%
- **W ciągu ostatnich 12 miesięcy w ogóle nie czytało książek 31% respondentów.**
- **50% badanych w ciągu ostatniego miesiąca nie miała kontaktu z ani jedną książką.**
- Odsetek osób czytających książki w dniu poprzedzającym badanie wynosi 17%, w ostatnim miesiącu – 25%, w ciągu 12 miesięcy – 20%, jeszcze rzadziej – 29%., nigdy – 8%
- Kontakt z 2-3 książkami miało 15%, z czterema-pięcioma – 13%, a z sześcioma-dziesięcioma – również 13%. Na przeczytanie fragmentu bądź całości 11 do 20 książek wskazało 9%

Polacy o książkach

- Najbardziej zaangażowani czytelnicy, deklarujący kontakt z więcej niż 20 książkami w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowili 10%.
- Aż 96% badanych nie miało kontaktu z e-bookami, a 97% z audiobookami
- Kupowanie nowych książek - 17% często, rzadko - 40%,
- Korzystanie z księgozbioru domowego - często 31%, rzadko - 39%,
- Wypożyczanie książek z biblioteki - często - 25%, rzadko - 22%.
- Pożyczanie książek od znajomych często - 17%, rzadko - 34%,
- Dostawanie książek w prezencie często - 9%, rzadko - 44%
- Kupowanie książek używanych często - 4%, rzadko - 17%

Źródło – Badanie CBOS dla PIK/OPI zatytułowane „Kierunki i formy transformacji czytelnictwa w Polsce” zostało przeprowadzone w październiku i listopadzie 2013 roku na reprezentacyjnej próbie losowej liczącej 2031 osób w wieku 15 lat i więcej oraz na próbie 585 osób w tym samym wieku zamieszkujących w jednym gospodarstwie z respondentami wylosowanymi z bazy PESEL.

Polski rynek książki - charakterystyka

- Polski rynek książki stanowi niespełna **3%** wartości rynku europejskiego – **637 mln euro** wobec **22,5 mld euro** w 2012 roku, gdy liczba ludności Polski stanowi **7,5%** całej ludności Unii Europejskiej.
- Biblioteka Narodowa odnotowała na koniec 2013 roku rekordową liczbę ponad **38,3 tys.** wydawców, z których jednak niespełna **300** uzyskuje łącznie **98 %** przychodów ze sprzedaży książek. Ponadto w naszym kraju wzrasta liczba wydawanych tytułów, natomiast maleje łączny oraz średni nakład książek.
- W kraju działa **1850** księgarń, jednak w ciągu ostatnich pięciu lat ich liczba zmniejszyła się o blisko **700** placówek czyli o ok. **30%** Statystyki te obejmują placówki sieciowe oraz księgarnie niezależne, głównie zlokalizowane w mniejszych miejscowościach.

Polski rynek książki w liczbach

Lata	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012
Tytuły	10 586	12 141	22 298	19 999	29 539	31 515	34 147
Nakłady w mln egz.	178,6	117,9	107,5	81,0	83,4	93,7	79,5
Średni nakład w egz.	16 874	9 707	4 823	4 051	2 822	2 975	2 329

(Biblioteka Narodowa, 2013)

Przychody na rynku książki w cenach zbytu wydawców, które są mniejsze od cen detalicznych, świadczą o wielkość udzielanych rabatów. W ostatnich latach wykazują tendencje spadkowe.

Lata	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przychody (mln zł)	2910	2860	2940	2710	2670	2650*
Wzrost / spadek	+ 12 proc.	- 2 proc.	+ 3 proc.	- 8 proc.	- 1,5 proc.	- 0,7 proc.

Źródło – raport Biblioteka Analiz „Polski rynek książki, szanse i zagrożenia” styczeń 2014

Wzrost cen książek (w zł)

Lata	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Cena zbytu	17,70	18,20	18,40	19,80	19,90	21,00	22,70	23,10
Cena detaliczna	29,30	30,20	30,50	31,90	32,50	34,30	37,80	38,70

Postępująca dysproporcja między ceną zbytu, a ceną detaliczną, widoczna w tabeli jest związana z nasileniem się zjawiska wzrostu rabatów sektora dystrybucyjnego, zarówno w obszarze hurtowym, jak i detalicznym.

Odnotowany w 2011 roku znaczący wzrost średniej ceny detalicznej o 10 proc. był wynikiem podniesienia stawki podatku VAT z 0 do 5 proc.

Źródło – raport Biblioteka Analiz „Polski rynek książki, szanse i zagrożenia” styczeń 2014

Biblioteki

Biblioteki publiczne tworzyły w 2012 roku sieć **8342** placówek. Ich liczba spada od początku lat 90. Od 2004 roku spada również liczba czytelników.

Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
197	192	184	178	171	172	170

Wskaźnik zakupu nowości na jednego czytelnika w **polskich bibliotekach** należy do najniższych w Europie - **7,2 wolumina** na 100 mieszkańców w 2011 roku, gdy **średnia europejska** wynosi **25 woluminów** na 100 mieszkańców.

Wartość zakupów książek przez biblioteki szacowana jest na około 100 mln zł rocznie. Na tą kwotę składa się **66 mln** w roku 2012 wydanych na zakupy, głównie nowości, dla bibliotek publicznych oraz na szacowaną kwotę ponad **30 mln** zł na zakupy dla bibliotek innych typów, w tym głównie dla bibliotek naukowych i szkolnych.

Kanały dystrybucji książek w Polsce

Księgarnie	40 proc.
Internet	25 proc.
sklepy wielkopowierzchniowe	16 proc.
kluby i sprzedaż wysyłkowa	10 proc.
kioski prasowe	6 proc.
sprzedaż typu „door to door”	3 proc.

Liczba księgarń w Polsce była przez lata uznawana za wysoką, jednakże w ostatnich dwóch – trzech latach notuje się radykalny spadek liczby księgarń. Ich gęstość jest obecnie bardzo niska – **wynosi 0,48** placówki na 10 tys. mieszkańców

W krajach, które prowadzą politykę ochrony księgarń jest ona znacznie wyższa – w Holandii jest to **1,29** księgarni na 10 tys. mieszkańców, a we Francji, w której księgarnie otrzymują największe wsparcie – **1,69**.

Natomiast w Wielkiej Brytanii, gdzie zrezygnowano z systemu stałych cen na książki, gęstość księgarń spadła do **0,55** placówki na 10 tys. mieszkańców.

Źródło – raport Biblioteka Analiz „Polski rynek książki, szanse i zagrożenia” styczeń 2014

Działania jakie powinny zostać podjęte, aby ratować rynek książki

- Wznowić intensywne prace nad wprowadzeniem ustawy o książce (czy jej odpowiednikom w postaci regulacji związanych ze stałymi cenami i rabatami handlowymi) **21,05 proc.**
- Lobbować na rzecz wspierania rynku księgarskiego – stosowanie preferencyjnych stawek czynszu, zwolnień podatkowych itd. **19,30 proc.**
- Zgłaszać zawiadomienia o nieuczciwych praktykach działania niektórych podmiotów do instytucji regulujących prawidłowy rozwój rynku **19,30 proc.**
- Przeprowadzić szkolenia w zakresie nowych technologii i nowych modeli biznesowych **10,54 proc.**
- Przeprowadzić szkolenia dla księgarń w zakresie zmiany modelu biznesu, wzorem księgarń w Wielkiej Brytanii, Francji czy Niemiec **10,54 proc.**
- Walczyć z piractwem **5,26 proc.**
- Lobbować na rzecz promocji czytelnictwa **3,51 proc.**

Projekt ustawy – podstawowe założenia

- Projekt został przygotowany przez Polską Izbę Książki, w oparciu o doświadczenia Unii Europejskiej.
- Projekt ustawy nakłada na wydawców i importerów książek obowiązek ustalenia jednolitej ceny książki przed wprowadzeniem jej do obrotu.
- Cena ta musi być stosowana przez okres 12 miesięcy przez wszystkie podmioty prowadzące sprzedaż książki nabywcy końcowemu tj. podmiotowi kupującemu książkę w celu innym niż jej dalsza odsprzedaż, w szczególności w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej.
- Jednolita cena obejmuje wszelkie dodatki sprzedawane wraz z książką, takie jak zdjęcia, taśmy magnetyczne czy inne nośniki utworów muzycznych i audiowizualnych.

Projekt ustawy – podstawowe założenia

- Ustalona cena powinna być podana do publicznej wiadomości, przy czym jako obowiązkowe wskazano przekazanie informacji o niej do Biblioteki Narodowej, a do wyboru wydawcy/importera pozostawiono podanie jej dodatkowo do informacji publicznej poprzez nadrukowanie na samej książce lub zamieszczenie w internetowym katalogu wydawcy.
- Wzorem regulacji europejskich, zaproponowano możliwość odstępstwa od ustalonej ceny jednolitej na poziomie **5%** - tylko jako obniżki ceny.
- Rabaty dla bibliotek, instytucji kultury i placówek oświatowych mogą sięgnąć **20%**.
- Przy zakupach książek na targach przewidziano stosowanie **15%** upustów.
- Regulacją ustawy objęto także podręczniki. Ustawa dopuszcza udzielenie przez sprzedawcę końcowego **15%** rabatu na podręczniki w sytuacji, gdy są one kupowane przez stowarzyszenie rodziców uczniów danej szkoły korzystających z danego podręcznika, którego cele statutowe przewidują podejmowanie działań w tym zakresie.

Projekt ustawy – podstawowe założenia

- Projekt ustawy wprowadza karalność naruszenia przepisów w zakresie ustalenia i stosowania ceny jednolitej książek wprowadzonych do obrotu ustalając, iż stanowi to wykroczenie, którego sprawca podlega karze grzywny.
- Jednocześnie, w art. 16 projektu ustawy wskazano, iż sprzedaż książek po cenach innych niż dozwolone przepisami ustawy oraz reklama z naruszeniem art. 13 ustawy stanowi czyn nieuczciwej konkurencji w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 roku o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji.

Regulacje rynku książki – doświadczenia europejskie

- Wzorem dla regulacji rynku książki jest ustawa francuska (Loi Lang) z 1981 roku. Tym tropem poszło wiele krajów UE.
- W dwóch krajach (Wielka Brytania i Szwecja) nastąpił proces odwrotny, czyli deregulacja rynku książki.
- W Wielkiej Brytanii po pierwszych 10 latach po deregulacji (1996) nastąpiły zmiany w strukturze dystrybucji - wzrost udziału dużych sklepów sieciowych, Internetu, hipermarketów oraz sprzedaży pocztowej i klubowej – natomiast znacznie spadły udziały niezależnych sprzedawców i pozostałych.
- W latach 2010 – 2012 sprzedaż internetowa książek (realizowana w ponad 80% przez firmę AMAZON) osiągnęła prawie 38% udział i nadal ma trend wzrostowy. Zmalały udziały wszystkich pozostałych uczestników rynku książki, w tym nastąpiła marginalizacja niezależnych księgarni (tylko 3,4% sprzedaży w 2012r.).

Regulacji rynku książki w Europie – regulacje prawne

Okres obowiązywania	Prawna regulacja systemu stałych cen	Kraje
1901 - 1995	TAK	Wielka Brytania (od 1996 brak regulacji)
Od 1975	TAK	Hiszpania (zmieniona w 2007)
Od 1981	TAK	Francja
Od 1996	TAK	Portugalia
Od 1998	TAK	Grecja
Od 2000	TAK	Austria
Od 2001	TAK	Włochy
Od 2002	TAK	Niemcy
Od 2005	TAK	Holandia

Źródło – raport CASE Doradcy „Skutki ekonomiczne regulacji rynku książki” styczeń 2014

Regulacji rynku książki w Europie – porozumienia branżowe

Okres obowiązywania	Porozumienie branżowe	Kraje
1837	TAK	Dania (zmienione w 2001)
1888 - 1928	TAK	Niemcy
1908 - 1971	TAK	Finlandia
1957 - 1995	TAK	Irlandia
1965 – 2002	TAK	Niemcy (od 2002 ustawa)
Od 1970	TAK	Szwecja
1971 – 1998	TAK	Grecja (od 1998 ustawa)
1977 – 1979	TAK	Francja (od 1981 ustawa)
1990 – 2005	TAK	Holandia (od 2005 ustawa)
1995 – 2000	TAK	Włochy (od 2001 ustawa)
Od 1998	TAK	Norwegia (zmienione w 2005)
Od 2000	TAK	Słowenia
2007	TAK	Chorwacja

Spodziewane skutki wprowadzenia regulacji polskiego rynku książki – perspektywa PIK

- Zwiększy się oferta tytułów oferowanych ostatecznym nabywcom książek oraz podniesie się jakość książek
- Dla ostatecznych nabywców książek, czyli czytelników i bibliotek, najbardziej korzystny będzie prognozowany w dłuższej perspektywie w oparciu o doświadczenia francuskie i niemieckie spadek ceny katalogowej premierowych pozycji wprowadzanych do sprzedaży (w rezultacie spadku znaczenia ceny jako elementu konkurencji między poszczególnymi producentami i dystrybutorami);
- Powstanie ochrona dla księgarń niezależnych – w sytuacji braku sprzyjających okoliczności do masowych przecen premier wydawniczych, co ma zatrzymać „odpływ” czytelników z lokalnych księgarń do punktów działających w większych miejscowościach, a także do sklepów internetowych;
- Wraz ze wzrostem pozycji niezależnych księgarń nastąpi wzrost dostępności książek, zwiększy się też ich oferta pod względem ilościowym i jakościowym;

Spodziewane skutki wprowadzenia regulacji polskiego rynku książki – perspektywa PIK

- Zwiększy się zaangażowanie autorów, gdyż będą mogli uzyskiwać wyższe honoraria liczone jako procent od jednolitej ceny książki;
- Ustawa w największym stopniu wpłynie na zasady handlowego obrotu książek z grupy publikacji o najbardziej komercyjnym charakterze, które stanowią największy odsetek książek drukowanych (łącznych nakładów) sprzedawanych w Polsce;
- Przez regulację warunków prowadzenia sprzedaży zwiększy się bezpieczeństwo prowadzenia działalności biznesowej wydawców, co przełoży się na ilościową i jakościową poprawę oferty;
- Pojawi się potrzeba zatrudnienia dodatkowych pracowników w sektorze księgarskim i wydawniczym, wzrost zatrudnienia związany będzie również z potrzebą podniesienia kompetencji zawodowych;
- Przywrócone zostaną właściwe relacje między bibliotekami i lokalnymi księgarniami, które dzięki swej elastyczności będą w stanie zapewnić najlepsze zaopatrzenie regionalnym bibliotekom, również pod względem jakości oferty i jej obsługi.